

KULTURUTSKOTTETS BETÄNKANDE nr 3/1977-78 med anledning av landskapsstyrelsens framställning till landstinget med förslag till landskapslag angående ändring av 8 § landskapslagen om grunderna för skolväsendet.

Landstinget har inbegärt kulturutskottets utlåtande över ovannämnda framställning. Med anledning härav får utskottet, som i ärendet hört landskapsstyrelseledamoten Erik Sundberg och utbildningschefen Lennart Winqvist anföra följande.

Majoriteten i
/Utskottet anser att framställningen är motiverad och noterar med tillfredsställelse att berörda kommuner inom varje högstadiedistrikt skulle få möjlighet att ta ställning till frågan om införande av finska språket såsom tillvalsämne från årskurs fem i distriktets skolor. Sålunda ökas de enskilda kommunernas egen beslutanderätt och ansvar och alla högstadiedistrikt påtvingas inte en och samma lösning. Utskottets ^{majoritet} önskar speciellt understryka att det inte är fråga om en utökning av undervisningen i finska i grundskolan utan om en utjämning av timantalet per läsår.

Utskottet noterar att grundskolförordningens 1 § 3 mom. redan överensstämmer med den föreslagna ändringen av 8 § landskapslagen om grunderna för skolväsendet. Grundskolförordningen tillkom efter uppdelningen av Ålands högstadiedistrikt i flera distrikt och det är tydligt, att man vid utfärdandet av grundskolförordningen ansett det naturligt att kommunerna skall ta ställning till språkundervisningen inom de enskilda distrikten.

För att underlätta de organisatoriska problem som ett införande av finska från och med årskurs fem kan medföra i glesbygdsskolor, bör dock möjligheterna att bevilja undantag från föreskrifterna om undervisningsgrupps storlek väsentligt utvidgas.

Av utredningar och expertutlåtanden har det framgått, att eleverna inte förmår tillgodogöra sig undervisningen i finska på så kort tid som den nuvarande timplanen förutsätter. Intensivläsningen i finska varje dag genom hela högstadiet gör eleverna stressade och skoltrötta. Vidare fräntas de elever som väljer att läsa finska i fördjupad kurs eller mellankurs möjligheterna att välja andra tillvalsämnen som kunde vara av intresse.

-2-

Till utskottets betänkande fogade viceordföranden Olof M. Jansson en reservation.

Med beaktande av det anförda får utskottet värdsamt föreslå
att Landstinget måtte antaga lagförslaget
oförändrat.

Mariehamn den 7 december 1977.

På kulturutskottets vägnar:

Ragna Sanders

ordförande

Bjarne Pettersson
sekreterare.

Närvarande i utskottet: ordföranden Sanders, viceordföranden Olof M. Jansson samt ledamöterna Bergroth, Fagerholm och Öberg.

R E S E R V A T I O N

Reservation i anledning av Kulturutskottets betänkande nr över Landskapsstyrelsens framställning nr 12, 1977-78.

Inledningsvis konstateras att kulturutskottet är enigt om att de elever, vilka för sin fortsatta utbildning eller planerade levnadsbana önskar lära sig finska inom ramen för grundskolans läroplan även har rätt att erhålla tillräckligt effektiv undervisning i ämnet.

Även bör erinras om att finska är ett tillvalsämne i grundskolan, att självstyrelselagen ger landstinget lagstiftningsrätt angående skolväsendet i landskapet med vissa undantag. Särskilt betonas i självstyrelselagen rätten att lagstifta om undervisningen i andra språk än svenska.

Inlärnigen av finska är svårt för de flesta åländska elever. Dessa omständigheter har inte diskuterats eller ifrågasatts i utskottet.

Utskottsmajoritetens förslag att landstinget skulle godkänna ändringsförslaget kan jag inte omfatta av följande orsaker:

Lagändringen avser att ge ett grundskoldistrikt rätt att införa undervisning i finska i årskurs fem och inte som nu ett allmänt införande av finska i hela landskapet i årskurs fem. Staden har anhållit om rätten att införa finska i åk fem endast för stadens del. Brändö och Kumlinge konstaterar att ämnet redan införts i åk fem enligt landskapsstyrelsens beslut. Saltvik vill vänta med ställningstagandet medan övrig kommuner samt bl. a. även Norra Ålands och Södra Ålands högstadiedistrikt givit avstyrkande utlåtande.

Vid uppdelningen av Åland i flera högstadiedistrikt förutsattes att kursprogrammet skulle förbli lika i de olika högstadiedistrikten. Differentiering av kursprogrammen kommer att resultera i problem för de elever som flyttar från en kommun till en annan med avvikande kurs i finska och troligen även leda till svårigheter vid övergång till gymnasialstadiets skolor. Dessutom strider det mot grundskolans målsättning att ge alla elever samma utgångsmöjligheter oberoende av utsprung eller boningsort. Därför borde en ändring antingen verkställas i samtliga distrikt, vilket nuvarande lag möjliggör, eller också bör nuvarande tim- och läroplaner lämnas oförändrade. Enligt ovannämnda utlåtanden motsätter sig de flesta landskommuner

- 2 -

aviserad ändring av undervisningsplanen med bl.a. den motiveringen att det blir svårigheter att erhålla tillräckligt antal kompetenta lärare i ämnet. Kostnaderna ökar och erforderliga ändringar i tim- och läroplaner kommer att orsaka problem. Utarbetande av grundskolans läroplan vållade som bekant svåra avvägningar och mycket arbete. Införande av finska i årskurs fem ansågs då icke genomförbart av schematekniska orsaker. Undertecknad anser att landstinget och landskapsstyrelsen har fog att fästa synnerligen stor vikt vid kommunernas uppfattningar i ett ärende som detta.

Ännu kan anföras att frågan om en egen åländsk studentskrivning i finska inte är löst utan underhandlingar pågår. En parlamentariskt tillsatt kommitté arbetar som bäst med ett betänkande om den övergripande målsättningen för landskapets gymnasialstadium. Man måste ifrågasätta om det är ändamålsenligt att göra några ändringar i grundskolans läro- och timplaner i finska förrän ovannämnda utredningar givit resultat. Erfarenheterna av vår grundskola är så liten att ändringar ännu inte är befogade.

Mariehamn, den 7 december 1977

Olof M Jansson